ओजः प्रसादो माधुर्यं सौकुमार्यमुदारता ।
तदभावस्य दोषत्वात्स्वीकृता अर्थगा गुणाः ॥ १४ ॥

ओजः साभिप्रायत्वरूपम् । प्रसादोऽर्थवैमल्यम् । माधुर्यमुक्तिवैचित्र्यम् । सौकुमार्यमपारुष्यम् । उदारता अग्राम्यत्वम् । एषां पञ्चानामप्यर्थगुणानां यथाक्रममपुष्टार्थाधिकपदानवीकृतामङ्गलरूपाश्लीलग्राम्याणां निराकरणेनैवाङ्गीकारः । स्पष्टान्युदाहरणानि ।

सौकुमार्यौजसोर्ग्रहणम् । ओजोविपर्यासः सौकुमार्यम् । तच्च दीर्घसमासराहित्येन परुषवर्णानां त्यागेन च भवति । एवं च सुकुमारमार्गाभेदस्य माधुर्यसौकुमार्ययोरन्तःपात इति भावः ॥ इदानीमोजःप्रभृतीनां दशविधार्थगुणानां दोषाभावादिभिरङ्गीकारमगुणत्वं च यथायथमुपपादयति—**ओज इति** । **तद्**भावस्य ओजःप्रभृतिगुणपञ्चकाभावस्य । अस्माभिर्दोषाभावत्वेनाङ्गीकृता इति भावः । 'अर्थप्रौढिरोजः' इति प्राचीनलक्षणम् । सा च पञ्चविधा—'पदार्थे वाक्यरचना वाक्यार्थे च पदाभिधा । प्रौढिव्याससमासौ च साभिप्रायत्वमस्य च ॥' तत्राद्यप्रकारचतुष्टयस्य वैचित्र्यमात्रप्रयोजकत्वेन गुणत्वाभावमग्रे दर्शयिष्यति । चरमप्रकारं तु दोषाभावत्वेनैव संगृह्णाति । **ओज इति** । साभिप्रायत्वमर्थस्य प्रकृतोपकाराभिप्रायेण प्रयुक्तत्वम् । वैमल्यं विमलाप्रायस्याप्रयोजकपदार्थस्यानिवेशः । उक्तिवैचित्र्यं विचित्रयोक्त्या तस्यैवार्थस्य पुनः समर्पणम् । अपारुष्यममङ्गलार्थस्योक्तिवैचित्र्यवशात्सुकुमारप्रायत्वेन प्रतिपादनम् । रिरंसया पामरप्रयुज्यमानत्वं तद्भिन्नलक्षणमग्राम्यत्वम् । **स्पष्टानीति** । क्रमेण यथा—'कुर्यां हरस्यापि पिनाकपाणेः' इति । विपर्ययस्तु 'सदाशिवं नौमि पिनाकपाणिम्' इति । 'सुवर्णा कन्यका रूपयौवनारम्भशालिनी ।' अत्र यौवननवीनत्वप्रतिपादकमारम्भपदमधिकम् । विपर्ययस्तु 'अपास्तो हस्तो मे विमलमणिकाञ्चीपदगतः ।' अत्र काञ्चीपदमित्यनेनैव नितम्बस्य बोधाद्विशेषणमप्रयोजनकम् । 'भानुः सदा युक्ततुरङ्ग एव' इत्यादि । विपर्ययस्तु

अमिति । आदिपदात् 'चञ्चद्भुज–' इत्यादिग्रहणम् । श्लेषादीनां दशानामर्थगुणत्वमपि प्राचीनैरङ्गीकृतानामपि यथासंभवं दोषाभावादावन्तर्भावयति—**ओज इति** । तदभावस्य ओजःप्रभृतेरभावस्य । स्वीकृता । अस्माभिरिति शेषः । उपपादयति—**ओज इति** । साभिप्रायत्वं विशेषणानां प्रकृतोपयुक्तत्वेन वक्तुरभिप्रेतत्वम् । अर्थस्य वाक्यार्थस्य वैमल्यमनतिप्रयोजननिरर्थकपदार्थसंबन्धरूपमलराहित्यम् । उक्तेरेकार्थप्रतिपादकस्यानेकशब्दस्य वैचित्र्यं विरूपत्वम् । वाक्यार्थस्यामङ्गलाव्यञ्जकत्वमपारुष्यम् । अपुष्टार्थेति । अन्त्यस्यताप्रत्ययस्य प्रत्येकान्वयादपुष्टार्थत्वादीनामित्यर्थः । **स्पष्टानीति** । दोषपरिच्छेदेऽपुष्टार्थत्वादीनां पञ्चानां यान्युदाहरणानि दत्तानि तद्विपरीतानीत्यर्थः । दीप्तरसत्वं व्यक्तरसत्वम् । रसस्य प्राधान्याप्राधान्याभ्यां ध्वनिगुणीभूतव्यङ्ग्यव्यपदेशः । विचित्रता श्रोतृविस्मयजनकप्रतीतिविषयत्वम् । घटना अर्थानां मेलनं विचित्रतामात्रं न तु गुणत्वम् ।